

Evsiz Bireylerin Sosyal Hayatı Üzerine Nitel Bir Araştırma: "Türkiye Örneği"

A Qualitative Research on The Social Life Of Homeless Individuals: "The Case Of Turkey"

Yasin AKYILDIZ¹

Öz

Evsizlik sorunu dünyada bütün toplumlarda görülen sosyal bir mesele haline gelmiştir. Özellikle Batıda evsizlik sorununun çözümlenebilmesi için bilimsel alanda birçok proje ve araştırma bulunmaktadır. Türkiye’de özellikle büyük şehirlerde etkisi giderek artan evsizlik olgusu üzerine yapılan araştırmalar üç il ile sınırlıdır. Araştırmaların farklı disiplinler düzeyinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Evsizlik olgusunun anlaşılabilmesi için kadın, erkek, çocuk, genç, yetişkin, yaşlı evsizliği üzerine bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Bu araştırmada Türkiye’de yapılan tez düzeyindeki çalışmalar doküman analizi kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda evsizliğin temel sebeplerinin aile temelli ilişkiler ile ekonomi temelli sorunlar olduğu anlaşılmıştır. Yapılan çalışmaların sınırlı olması evsizliğin sosyal bağlamının anlaşılmasını da zorlaştırmaktadır. Evsizlik sorununun giderek artan sosyal bir mesele olmasının önlenmesi için evsizlik çalışmalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Sosyal Hayat, Aile İçi İlişkiler, Ekonomik Sorunlar, Sosyal çalışma

ABSTRACT

The problem of homelessness has become a social issue seen in all societies around the world. Especially in the West, there are many projects and research in the scientific field to solve the problem of homelessness. Studies on the phenomenon of homelessness, which has an increasing effect especially in big cities in Turkey, are limited to three provinces. Research needs to be disseminated at different discipline levels. Scientific studies should be conducted on women, men, children, youth, adults, and elderly homelessness in order to understand the phenomenon of homelessness. In this research, thesis-level studies conducted in Turkey were evaluated within the scope of document analysis. As a result of the evaluations, it was understood that the main causes of homelessness are family-based relationships and economy-based problems. The limited number of studies also makes it difficult to understand the social context of homelessness. In order to prevent the problem of homelessness from becoming an increasingly social issue, homelessness studies should be expanded.

Keywords: Homelessness, Social Life, Family Relationships, Economic Problems, Social Work

¹ **Corresponded Autor:** Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, yasinakyildiz@klu.edu.tr, 0000-0003-4622-0159

GİRİŞ:

Evsizlik toplumun bütün kesimlerini etkileyen, kadın, erkek, çocuk, yaşlı, genç ve engelli bireyi de içine alan, sosyal bir meseledir. Evsizlik ikametgâh sahibi olmamanın yanı sıra sonuçları itibarıyla de bireyleri topluma bağlayan bağlardan mahrum kalma durumu olarak da tanımlanabilir. Evsizlik zamansal boyutu itibarıyla geçici ve kronik, cinsiyet temelinde kadın evsizliği, erkek evsizliği, yaş temelinde çocuk, genç, yetişkin, yaşlı evsizliği, sayı temelinde bireysel ve aile evsizliği, niteliği itibarıyla de eski evsizlik, yeni evsizlik olarak da sınıflandırılabilir. Evsizlik hangi düzeyde ortaya çıkarsa çıksın sosyal gerilemelere sebep olan bir süreçtir. Evsizlik süreci öncelikli olarak bireyleri ailesinden, yakın çevresinden ve çalışma hayatından uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Sosyalleşmenin temellerini oluşturan ve bireyin ilk sosyalleştiği kurum olan aile kurumu, evsizlik sürecinde çoğu zaman ailenin dağılmasıyla veya bireyin aileden uzaklaşması ile sonuçlanmaktadır. Evsizlik süreci, yakın sosyal çevrenin kaybı, aile ilişkilerinin bozulması, ailenin dağılması sonucunda meydana gelen, ailenin yakın sosyal sistemlerle bağının kopması sonucu oluşan, bir durumdur. Aile bu süreçte bireyin diğer sistemlerle iletişime geçmesini sağlayan köprü görevi görmektedir. Ailenin dolayısıyla “Ev” in olmaması, samimi ilişkilerin kurulamaması, sürdürülebilirliğin sağlanamaması ve istikrarsızlığın hayatı çevrelemesi anlamını taşımaktadır.

Günümüzde evsizlik olgusu üzerine uluslararası literatürde çok fazla kaynağa rastlamak mümkündür. Yerel kaynaklar sınırlı olmakla birlikte, yapılan çalışmaların evsizliğin genel evrenini belirlemeye yönelik çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Diğer yandan belirli bir disiplinin sınırlı bakış açısıyla yapılan çalışmaların da evsizlik evreninin kompleks dünyasını yansıtmaktan uzak olduğu açıktır. Türkiye’de yapılan evsizlik çalışmaları belli bir il sınırı içinde veya bir ilin belirli bir ilçesinde yaşayan evsizleri kapsamaktadır. Türkiye genelini kapsayan evsizlik olgusunun görünümüne ait yapılmış, bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Evsiz bireylerin evsizlik sürecine girmesine sebep olan ve yine evsizlik sürecinden kurtulmalarını sağlayacak en önemli faktör “sosyal hayat seviyesi” dir. Bu çalışma “Türkiye’de evsiz bireylerin sosyal hayatlarını düzenleyen etmenler nelerdir?” sorusunu cevaplamaya yönelik yapılmıştır.

Çalışmanın konusu, genel düzeyde evsizlerin sosyal hayatıdır. Çalışma bu konu kapsamında Türkiye’de yaşayan evsiz bireylerin sosyal hayatıyla sınırlandırılmıştır. Evsizlik, bireylerin hayatında yeterli düzeyde sosyal sermayeye sahip olmamasının bir sonucudur. Belirtilen düzeyde evsizlik sorununun çözümlenmesinde gerek evsizlik öncesi gerekse de evsizlik sürecinde evsiz bireylere yönelik sosyal destek mekanizmalarının oluşturulması gereklidir.

Çalışmanın amacı, Türkiye’de evsiz bireylerin sosyal hayatlarına yönelik profil belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için, literatürde bilimsel düzeyde yapılmış olan, evsizlerle ilgili makale ve tez düzeyindeki çalışmalarda yer alan, evsiz bireylerin sosyal hayatlarıyla ilgili bulgular değerlendirilmektedir. Çalışma nitel bir araştırma desenine sahiptir. Nitel araştırmalar içinde yer alan doküman analizi kapsamında bilimsel çalışmalar dâhilinde makale ve tezler analiz nesnesi olarak belirlenmiştir.

1. Literatür: Yabancı Kaynaklara Göre Evsizlerin Sosyal Hayatı

Sosyal ilişki düzeyi, evsizliğin sebep ve sonuçları bağlamında etkili olan bir faktördür. Evsizliğin somut görünümü sosyal ilişkilerin zayıflığıyla tanımlanırken, evsizliğin sonlandırılması için de sosyal düzeye etki edecek aile, yakın arkadaş, çalışma sistemleriyle kurulan bağlar birer araç olarak literatürde sıkça yer almaktadır. Bunun yanı sıra evsizliğin kişisel algılar ve bağımsızlık kazanma süreçleriyle de bir tercih meselesi haline getirildiği görülmektedir. Bu durumda da birey aile ve yakın arkadaş çevresinden uzaklaşmakta ve bilinçli olarak sosyal gerilemeler yaşanmaktadır. Diğer yandan evsizlik sürecinde evsiz bireylerin sosyal hayatlarına olumlu yönde etki edecek, sosyal refah politikalarına da ihtiyaç bulunmaktadır. Evsizliğin sebep ve sonuçlarına yönelik oluşturulacak sosyal politikalar bu çalışmanın

kapsamı ve konusu olmamakla beraber, evsiz bireylerin sosyal ilişkilerini destekleyecek sosyal politikaların varlığı bireylerin sosyal hayata tutunmalarında önemli katkı sağlamaktadır.

Mzwandile, Mabhala, vd. (2017)' de belirttikleri gibi evsizlik, bireylerin hayatlarında ortaya çıkan olumsuzluklara karşı dayanma kapasitesinin gittikçe zayıflamasını içeren bir süreçtir. Bu süreç sonucunda bireyler yakınları ile olan ilişkilerini tamamen kaybetmektedir. Araştırmacı grubuna göre evsizlerin sosyal ilişkilerinin zayıflamasının sebepleri arasında yer alan sosyal bağlantıların düşük kalitede olması, yeterli eğitime sahip olmama, güvencesiz işlerde çalışma, hayata bağlayacak yeterli fırsatların olmaması, evsiz bireylerin davranışsal anomalilere girmesine sebep olmakta, alkol ve madde bağımlılığı ile suç işleme oranlarını artırmaktadır. Bu durum evsiz bireylerin sosyal ilişkilerini daha da zayıflatmaktadır. Literatürde sıklıkla evsizliğin görünür biçimi olarak yetişkinlikte ortaya çıkma hallerine odaklanarak açıklamalar yapılmaktadır. Ancak, evsiz bireylerin çoğunluğunun çocukluk dönemlerinde aşırı sosyal dezavantaj ve travmatik deneyimler, yoksulluk, sosyal konut stok eksikliği (Kalaycı ve Akin, 2021:86-87) okula devam oranının düşüklüğü gibi sebeplerle evsizlik sürecine girdiğini ve bu sürecin sonucu evsizliği deneyimleyerek sokaklarda yaşam sürmeye başladığı unutulmaması gereken bir husustur. Nitekim yeterli düzeyde sosyal ve psikolojik desteğe sahip olmama, işlevsel olmayan ve istikrarsız aile ortamına sahip olma, farklı düzeylerde beliren ihmal ve istismar durumları evsizlik sürecini etkileyen ve sonuçları itibariyle de evsiz bireylerin sosyal hayatını olumsuz yönde etkileyen süreçlerdir.

Christian, Abrams, vd. (2016)'da evsizlik hizmetlerinin temel amacının evsiz bireyleri bir konuta yerleştirmekle sınırlı olmaması gerektiği belirtilmektedir. Hizmetlerdeki temel hedef evsiz bireylerin geniş bir sosyal içermeye dâhil edilebilmesi için gerekli zeminin sağlanması olmalıdır. Bireyleri konuta yerleştirme hizmetlerinin başarısının sosyal ilişkiler ve aile bağlarının geliştirilmesinden geçtiği vurgulanmaktadır. Belirtilen bağlamda evsizlik hizmetlerinin temel hedefinin sosyal ilişkilerin geliştirilmesi temelinde yapılandırılması gerektiği belirtilmektedir. Sosyal içermeyi artıran uygulamaların aynı zamanda evsiz bireylerin refahını da artırdığı ve evsizlik sürecini sonlandırdığı bilinmektedir. Belirtilen bağlamda ekonomik temelli olmayan uygulamalar arasında yer alan sosyal sermaye tabanının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Evsiz bireylerin evsizlik sürecine girmelerine ve evsizlik sürecinin uzamasına sebep olan yaygın sosyal yoksunluklar arasında; gelir, iş, meslek, engellilik, eğitim, suç, barınma ve sosyal destek mekanizmalarına erişimdeki engeller sayılabilir (assets.publishing.service.gov.uk). Nooe ve Patterson (2010), Calsyn, Winter (2002), Shinn, Knickman ve Weitzman (1991)'e göre evsizlik yaşayan bireylerin yaşamayanlara göre daha küçük sosyal ağlara sahip olduklarını belirtmektedirler. Evsizlik süreci bireysel refahı olumsuz etkilemekte ve toplumsal ilişkiler düzeyinde sosyal gerilemelere yol açmaktadır. Evsizlik yaşayan kişiler, fiziksel, ussal ve ruhsal sağlık hizmetlerine erişme, eğitim ve istihdam olanaklarından yararlanmada sıklıkla damgalanma riskiyle karşılaşmakta ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar. Evsiz bireylerin pek çok kişisel özellikleri sosyal bağlamlarının zayıflamasına sebep olmaktadır. Bunlar arasında yaş, medeni durum, ırk, akıl hastalığı, madde kullanımı ve eğitim düzeyi, çocukluk çağı travmaları yer almaktadır. Yaşanan olumsuz süreçler bireyleri evsizliğe karşı daha da savunmasız hale getirmekte, her bir deneyim bireysel düzeyde ortaya çıkmasına rağmen, etkileşimsel düzeyde sosyal gerilemelere sebep olmaktadır.

Calsyn ve Rodes (2006)'ya göre evlilik ile sosyal destek, sorumlulukların paylaşımı ve kaynakların bir araya toplanması arasında ilişki vardır. ABD' de yıllık evsizler Raporu (2007)'ye göre evsiz bireylerin %48'i hiç evlenmeyen bireylerden oluşmaktadır. Sığınma evlerinde kalanların çoğu evli olmayan bireyler ve evlilik deneyimine sahip olanların çoğu da boşanmış bireylerdir. Letiecq, Anderson ve Koblinsky (1998)'e göre acil durum sığınma evlerinde ve geçici barınma evlerinde bulunan evsiz annelerin, aile destek mekanizmaları çerçevesinde daha az yardım aldıkları, güvenebilecekleri yakın

arkadaşlarının bulunmadığı, akrabalarıyla temasının olmadığı belirtilmektedir. Maclean, Embry ve Cauce (1999)'a göre ailelerinden kaçan, ebeveynleri tarafından evden atılan ergenler de evsizlik riskiyle karşı karşıyadır (Aktaran: Nooe, Patterson, 2010: 114).

Shier, Jones, Graham (2011)'de yaptıkları çalışmada evsizlerin sosyal ilişkileri ve sonuçlarını kapsayan temalar oluşturdular. Bu temalara göre;

- İnsanların sosyal durumları ile barınma düzeyleri arasında ilişki vardır.
- İstihdamla ilgili faktörler, konut durumunu etkilemektedir.
- Evsiz bireylerin mevcut konut sorununa yönelik algıları onların evsizlik sürecini biçimlendirmektedir.

Araştırma kapsamında temalar arasında insanların evsizlik durumu ile kendilerine geçici veya sürekli bir iş yerinde istihdam fırsatı sunulmaları halinde evsizlik durumunun sonlandığı görülmüştür. Tam istihdam edilenlerin eve yerleşme süreçleri hızlanmıştır. Burada etkili olan en önemli süreç sorumluluk sahibi olma, çalışmanın sosyalleşmeye etkisi, ekonomik kaynak ve geleceğe güvenle bakabilmedir.

Araştırmada evsiz bireyler kendi sosyal durumlarını belirleyen temel süreçleri,

- Aile ve yakın arkadaş çevresi,
- Barınma evindeki arkadaşları,
- Ev sahipleri ve işverenler,
- Evsizlik yaşayan diğer insanlar ve hizmet sunum sistemi olarak belirlemişlerdir.

Araştırmada evsiz bireylerin erişebilecekleri bir aile desteği olmasına rağmen, aileye ve evsizliğe yönelik geliştirilen kişisel algılar, aile ve yakın arkadaş çevresiyle olan iletişimi koparmaktadır. Bireyler evsizliği kendi sorunlarını ailelerine yük etmemek için bilinçli olarak seçmektedir. Aile ilişkileri sorunlu olduğundan ve bilinçli olarak evden ayrılan bireyler aileleriyle telefonla iletişime geçmektedir. Telefonla iletişim ise sınırlı düzeyde anormal bir süreç yaşanması durumunda gerçekleşmektedir. Aileleri ve arkadaş çevreleriyle irtibatı olan, destek alan, evsiz bireyler almış oldukları desteklere rağmen, yapılan desteklerin sürdürülebilir ve yeterli olmaması sebebiyle evsizlik sürecinden kurtulamamaktadırlar. Evsiz bireyler, evsizlik sürecini gurur meselesi haline getirmekte ve mevcut durumunu aile ve yakın çevreden gizlemektedir. Bu durum onların sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerini engellemektedir (Shier, Jones, Graham: 459-471).

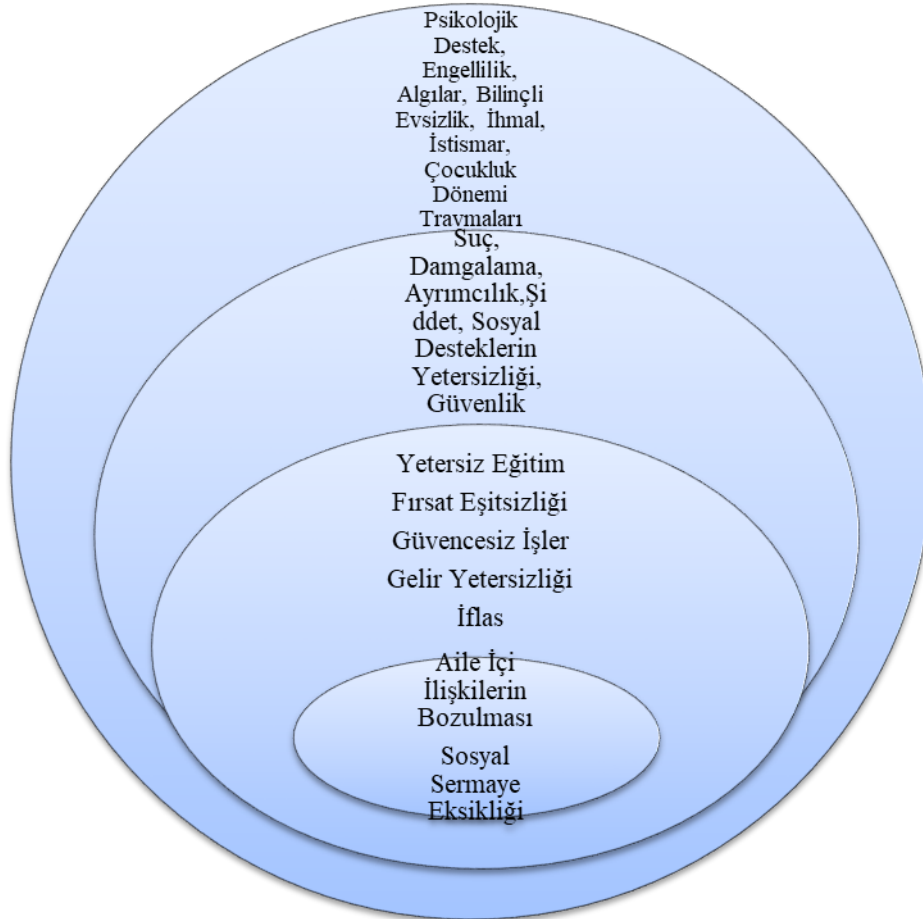
Henwood, Stefancic, vd. (2015)'e göre, evsizlikten kurtulmanın yöntemleri arasında görülen basamak modeli ile konut modeli arasında bir ilişki bulunmaktadır. Yapmış oldukları araştırmaya göre, konutta kalan evsiz bireylerin daha fazla sosyal adaptasyona sahip oldukları ve sosyal ilişkilerini daha fazla geliştirdiklerine yönelik bulgulara rastlanmıştır. Araştırmanın diğer sonuçları arasında toplu yaşamının bireylere aidiyet duygusu vermediği gibi yalnız yaşamının da sosyal yönden bireyleri izole hale getirdiklerine yönelik bir bulguya rastlanmamıştır.

Carminucci (2011)'de evsizlerin mekânsal stratejileri arasında yer alan tren istasyonlarındaki marjinalize edilmiş yaşamlarının tasvirini yapmakta, evsiz bireylerin sağlık, sosyal, güvenlik ve hijyen ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir. Evsiz bireylerin karmaşık sorunlarının dayanışma ve paydaşlar temelinde farkındalığa dayalı bir stratejiyle çözümlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Evsiz bireylerin tren istasyonlarında kendi hallerine bırakılmaları istasyonu kullanan diğer bireyler ve dükkân sahipleri tarafından sosyal dışlanmalarına sebep olmaktadır. Çeşitli kuruluşlar tarafından evsizlere hizmet

götürülmesi, istasyon işletmesi, dükkân sahipleri ve vatandaşlar tarafından evsizlerin kabullenilmesi bağlamında sosyal içermeye katkı sağlayan uygulamalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için dernekler, cemaat grupları, gönüllüler, sağlık hizmetleri, danışmanlık, yasal, sosyal-profesyonel rehabilitasyon hizmetleri, barınma vb. gibi özel hizmetler sunan ofislerin paydaş temelinde iş birliğine ihtiyaç vardır.

Susser, Moore ve Link, hayatın çeşitli gelişimsel süreçlerinde kişisel risk etmenlerini kapsayan nedensel yol modelini geliştirmiştir. Bireyler evsiz olmadan önce evsizliğin alt yapısını hazırlayan süreçlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar arasında boşanma, ebeveynlerden birinin ölümü, aile içi ilişkilerin bozulması, işsizlik, iflas, kira borcu, şiddetin artması, akıl ve ruh sağlığındaki bozulmalar olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmacılar, yaşlılık dönemi için en etkili olan risk etmeni olarak, ekonomik ve sosyal yetersizlik ve kişisel özellikler ve hastalıkların olduğunu belirtmektedir. Cohen (1999)'da evsizlik riskinin zamanla arttığını ve bu riskin farklı düzeylerde beliren etkenlerin bir arada görülmesiyle ortaya çıktığını belirtmektedir. Orta yaş ve üstü evsiz bireylerin risk faktörleri arasında hapis, madde bağımlılığı, zihinsel ve fiziksel sağlık sorunları, mağduriyet, aile ve sosyal ağ eksikliği ve düşük gelir ön planda görülmektedir (Susser, Moore ve Link, 1993; Cohen, Sokolovsky, 1989; Crane, 1999; Crane, Warnes, 2001b; Keigher, 1992; Wilson, 1995; Aktaran: Crane, Byrne, vd., 2005: 152-157).

Şekil 1: Evsizlik sürecinde sosyal hayatı etkileyen faktörler

Literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda evsizliğin temel sebepleri arasında sosyal etkenlerin rol oynadığı görülmektedir. Evsizlik sürecinin başlaması ve sonlandırılmasında aile destek mekanizmalarının oluşturulması önem taşımaktadır. Evsizlik sürecine birey ve ailelerin girmesinin önlenmesinde ve geciktirilmesinde ise mikro-mezzo sistemler düzeyinde sosyal sermaye kapsamında yakın akraba, arkadaş ve komşuluk ilişkileri ile ev sahipleri ve iş yerindeki ilişkiler önemli bir etkiye

sahiptir. Makro düzeyde ise yeterli ve ucuz konut stokunun merkezi hükümetler tarafından oluşturulması, yoksulluk ve gelir adaletsizliğinin giderilmesi, sosyal güvenlik önlemlerinin kapsamının genişletilmesi vb. alınacak önlemler arasındadır. Bireylerin mesleki veya örgün eğitimlerinin yetersizliği, fırsatlara erişimdeki birçok engeller, sürdürülebilir istihdam olanaklarının oluşturulamaması, ekonomik yetersizlikler, iflas gibi durumlar ise evsizlik sürecine girişi kolaylaştıran, çıkışı zorlaştıran etkenlerdir. Evsiz bireylerin, akıl ve ruh sağlıklarıyla ilgili rahatsızlıkları, engellilik durumu, geleceğe yönelik olumsuz algıları, çocukluk dönemi travmaları, aileden uzaklaşma, bilinçli evsizlik, birey düzeyinde evsizliğin sebepleri arasında yer alan ve sosyal hayatı olumsuz etkileyen etkenlerdir. Diğer yandan toplumun evsizliğe bakışının bir göstergesi olan sosyal dışlanmanın ve ayrımcılığın yaşanması, bu durumu destekleyen yetersiz sosyal destek mekanizmaları, suçla karışma ve damgalanma toplumsal kaynakların geliştirilmesi bağlamında bilinç değişimini, paydaş yönetiminin, yerel ve toplumsal düzeyde geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2. Yöntem

Araştırma giriş ve sonuç kısımları hariç iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konusunu oluşturan evsiz bireylerin sosyal hayatı yabancı kaynaklar taranarak verilmiştir. Bu aşamada yabancı kaynaklardan elde edilen verilerle, araştırmanın yöntem başlığı altında verilen Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalardan, evsizlerin sosyal hayatına ait elde edilen bulguların karşılaştırılması olanaklı hale gelmiştir.

Araştırma nitel araştırma desenine sahiptir. Nitel araştırmalar belli bir olgunun anlamlandırılması sürecidir. Bu süreç araştırmacının araştırmadan elde ettiği bulguların yorumlanması sonucunda, mesleki deneyimleriyle, olgunluğa ulaşmakta ve nitelik kazanmaktadır. Belirtilen bağlamda nitel araştırmalar araştırma nesnelere ilişkin sayısal çoğunluğundan ziyade belli bir olgunun derinlemesine analizini içerir (Akyıldız, 2020: 157-159). Araştırma nesnelere ilişkin, internet ortamında erişime açık, tez düzeyindeki araştırma ve derleme çalışmalarını oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma tekniklerinden biri olan doküman analizi çerçevesinde yapılandırılmıştır. Doküman analizi çerçevesinde araştırmacı, araştırma sürecinde, araştırmacının konusu ile ilgili yazılı dokümanları sistematik olarak analize tabi tutar (Wach, 2013: 1-8). Bu tekniği kullanan araştırmacı, belli bir olgu hakkında yazılmış olan kaynakları daha önce belirlenmiş kriterler kapsamında, verilerini toplayarak, yine daha önce belirlenmiş analiz birimlerine göre kelime, cümle, paragraf, sıklık, kodlama, temalar düzeyinde, betimlemeler yapar. Ağırlıklı olarak mesleki deneyimlerini de araştırmaya dâhil ederek, yorumlama sürecini tamamlar. Belirtilen kapsamda evsiz bireylerin sosyal hayatlarına yönelik araştırmalardaki bulgular değerlendirilmeye tabi tutulmakta ve her bir araştırmada geçen ortak ve farklı kavramlar, yapılan araştırmaların bulgularından alıntılara yer verilerek, temalar kapsamında çıkarımlarda bulunmaktadır. Tezlerin isimleri kodlanmıştır. Yüksek Lisans Tezi YLT1, Tıp Uzmanlık Tezi TUT1, Doktora Tezi DT1 olarak numaralandırılmıştır.

2.1. Evsizlik Konusunda İnternet Ortamında Erişime Açık Tezlerde Evsizlerin Sosyal Yaşamına Ait Bulgular ve Değerlendirme

Araştırma kapsamında internet ortamında Türkiye’de alan yazında yer alan, tez düzeyindeki araştırmalar 11.05.2021 tarihinde YÖKTEZ veri tabanında “evsizlik, evsiz, homeless” anahtar kelimeleri yazılarak arama yapılmıştır. Yapılan araştırmalar kapsamında toplamda 14 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Evsizlik evrenine ait verileri barındırması bağlamında ise çalışmanın kapsamı doğrultusunda veri elde edilebilecek sosyoloji, sosyal hizmet, çalışma ekonomisi, adli tıp alanlarında yapılmış 10 tez araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Tezlerden elde edilen bulgular değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Tezler, kodlarıyla birlikte araştırmanın yapıldığı yıl, il, ana bilim dalı ve yöntemine göre tasnif edilmiştir

Tablo 1: Türkiye’de evsizlere yönelik yapılan tez çalışmaları

Kod	Yıl	Ana Bilim Dalı	Araştırmanın Yapıldığı İl	Araştırmanın Yöntemi
YLT1	2019	Kültürel Çalışmalar	İstanbul	Nitel
YLT2	2020	Sosyal Politika	İstanbul	Nitel
YLT3	2016	Kültürel İncelemeler	İstanbul	Nitel
YLT4	2014	Çalışma Ekonomisi	İstanbul	Nitel
YLT5	2014	Sosyoloji	İstanbul	Nitel
YLT6	2020	Sosyoloji	İzmir	Nitel
TUT1	2009	Adli Tıp	Ankara	Nitel
TUT2	1997	Adli Tıp	İstanbul	Nitel
DT1	2020	Sosyal Hizmet	İstanbul	Nitel
DT2	2019	Sosyal Hizmet	İstanbul	Nitel

Türkiye’de tez düzeyindeki çalışmalar Tablo-1’e göre 3 il ile sınırlıdır. Evsizlik olgusu üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda artmış olmasına rağmen, sosyoloji, adli tıp, sosyal hizmet, sosyal politika ve kültürel çalışmalar kapsamında sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Çalışmalar çoğunlukla nitel çalışma desenine sahiptir. Nitel çalışmalar evsizlik olgusu hakkında genel bilgilere ulaşmamızı sağlarken, nitel çalışmalardan elde edilen bilgilerin daha çok evsizlik olgusunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamaya yönelik anlam bağlantıları üzerine kurulduğu görülmektedir. Çalışmaların yoğunlukla İstanbul ilinde yapılması İstanbul’un nüfus yoğunluğu, göç, evsiz sayısı, gecekondu, kent profili gibi parametreleri barındırması sebebiyledir.

Tezlerde evsizlik olgusu ile ilişkilendirilebilecek çeşitli olgusal temaların ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 2: Tezlerde yer alan evsizlikle ilişkili konular

Kod	Evsizlikle İlişkilendirilen Tema
YLT1	Sosyal Dışlanma
YLT2	Sivil Toplum Uygulaması
YLT3	Kent Yoksulluğu
YLT4	Suç ve Hükümlülük
YLT5	Kent Yoksulluğu
YLT6	Kent Yoksulluğu
TUT1	Evsiz ölümleri
TUT2	Evsiz ölümleri
DT1	Sosyal Ekosistem
DT2	Kent Yoksulluğu

Çalışmalarda evsizlik olgusu daha çok kent yoksulluğu referans alınarak açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunun temel sebepleri arasında özellikle büyükşehirlerde yapılan göç olgusu ve sonrasında ortaya çıkan uyum sorunlarının bir sonucu olarak görülen evsizlik olgusudur. Evsizlikle ilişkilendirilen bir diğer olgu ise sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma evsiz bireyin yaşamında bir dizi olumsuzlukların sonrasında meydana gelen bir sonucu ifade etmektedir. Bu sonuç evsiz bireyin bir toplumun içinde hayatını devam ettirmesine rağmen, görünmez kabul edilmesidir. Sokakta yaşamını yitirme, evsizlerin ne kadar çaresiz ve kendi başlarına terk edilmiş olduklarının bir resmidir. Sivil toplum uygulamaları evsizlerin toplumda yaşayan diğer bireyler tarafından kendilerine değer verildiğinin bir resmidir. Empatik düşüncenin yoğun olarak yaşandığı gönüllü hizmetleri evsiz bireyleri bir kâse çorba ile de olsa yalnız olmadıklarını hatırlatmakta ve evsiz bireyler için psikolojik ve sosyal destek sağlama görevi görmektedir. Sosyal ekosistem evsizlik olgusunun yapısal ve bireysel düzlemde birey-çevre etkileşimini olumsuz yönde etkileyen süreçlerin bireyler lehine değiştirilmesi gerektiği vurgusunu öne sürer. Belirtilen bağlamda evsizlik sorunlarının çözümlenebilmesi için mesleki, idari, yasal, sosyal, kaynak, bireysel düzeyde değişimlerin yapılması gerektiğini belirtir. Belirtilen açıklamalar çerçevesinde

tez çalışmalarında evsizliğe etki eden sosyal faktörler incelenmiştir. İncelemeler sonucunda her bir tez düzeyinde elde edilen bulgular aşağıda belirtildiği gibidir;

YLT1'e göre;

Göç; ailevi sebeplerden ve düzenli bir gelire sahip olmak ve istihdam edilebilmek amacıyla yapılmaktadır. İkametgâh; eğer bireyin ikametgâh adresi varsa, bazı haklardan yararlanabiliyor ve ailevi ilişkileri sınırlı da olsa devam ettiriliyor anlamına gelmektedir. İkametgâh adresi yok ise adresi olmadığından yardımlardan yararlanması çok zor bir durum olarak evsiz bireyin karşısına çıkmaktadır. Bu süreçte evsiz birey sosyal desteklerden yararlanamadığı için sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla ikamete sahip olan evsiz bireyler hizmetlere erişimde zorluk yaşamamakta ve evsizlik sürecinden daha kolay kurtulabilmektedir. Aile, akraba ve arkadaşlık ilişkileri; evsiz bireylerin ailevi sorunları bulunmaktadır. Sorunlar arasında şiddet, boşanma ön sırada, akrabalık ilişkileri zayıf ve evsizlik süreci ailelerden gizlenmektedir. Evsizlik öncesindeki arkadaşlarla irtibat kurulmamaktadır. Evsiz bireyler arasında arkadaşlık ilişkileri var, bu ilişkiler mekânsal birliktelik sağlamak ve temel ihtiyaçlar arasında yer alan gıda, kıyafet ve hijyen ihtiyaçlarının giderilmesi için evsizler arasında bilgi paylaşımı söz konusudur. Gerek grup içi ve gerekse grup dışı ilişki kurma isteği mevcut, ancak diğer insanların ön yargılı tutumları grup dışı ilişki düzeyinin geliştirilmesini engellemektedir. Eğitim seviyesi; evsiz bireylerin eğitim seviyeleri düşük, ancak eğitim seviyeleri ile evsizlik arasında bir ilişki kurmak oldukça zor. Çünkü farklı eğitim seviyelerine sahip olan bireyler evsizlik sürecindedir. Bu durum yeni evsizlik olgusunu ortaya koymaktadır. İşsizlik; evsiz bireylerin çoğunun mesleklerinin olmasına rağmen, işsizlik sürecinde olduğu görülüyor. Bu durum mesleki eğitimin düzeyi ile yapısal faktörler bağlamında değerlendirilebilecek bir durum. Evsiz bireylerin çoğu çalışmaya karşı isteklidir. Sosyal destek düzeyi; evsiz bireylerin çoğu sosyal destekleri yetersiz olarak değerlendirmektedir. Sosyal güvence; evsiz bireyler arasında çoğunluk sosyal güvenceye sahip değil. Madde bağımlılığı; evsiz bireyler arasında araştırma kapsamında madde bağımlısı olanlar azınlıkta, toplumsal önyargılar hâkim, bu durum sosyal dışlanmaya sebep olmaktadır. Suç; Araştırma kapsamında evsiz bireyler arasında suç oranları düşük, toplumsal ön yargılar hâkim. Diğer bireylerin olumsuz tutumları evsiz bireylerin kendilerini yalnız hissetmelerine sebep olmaktadır (Karaman, 2019: 73-105).

YLT2'ye göre;

Sosyal haklar; evsiz bireyler yasal düzlemde bir sosyal hakka sahip değil, vatandaşlık hakları adres ve ikametgâh ile ilişkilendirildiğinden dolayı evsiz bireylerin vatandaşlık haklarını kullanabilmeleri mümkün olmamaktadır. İşsizlik; evsiz bireyler arasında işsizlik hâkim, yapılan işler daha çok geçici ve düzenli gelir getirmeyen işler. Özel alan, kamusal alan; evsiz bireyler kent ortamındaki ilişkilerin mülkiyet sahipliği ve adres temelinde konumlandırılmasından dolayı bireysel ve kamusal hakları kullanmakta zorlanmaktadır. Bu durum onları görünmez kılmaktadır. Evsiz bireylerin görünmezlikleri onların toplumsal hizmetlere ulaşmada fırsat eşitliği temelinde yararlanmalarını engellemektedir. Sosyal ilişki; mevcut ilişkiler tüketim temelinde kurulduğundan dolayı evsiz bireylerin sosyal ilişkilerini geliştirmeleri çok zor. Evsiz bireylerin ihtiyaçları, kendi dünyalarından keşfedilerek giderilmeye çalışılmalı, terapötik uygulamalar hayata geçirilmelidir. Evsiz bireylerle yeterli düzeyde iletişimi sağlayacak uygulamalar mevcut olmamıştır. Aile ilişkilerinin zayıf, eğitim düzeylerinin düşük ve sosyal çevrenin dışlanması evsiz bireylerin kendilerini yalnız hissetmelerine sebep olmaktadır. Sosyal destek; evsiz bireylere sağlanan sosyal destekler yetersiz ve ihtiyacı karşılamamakta, hizmetlerde toplumun bütün kesimlerini kapsayacak uygulamaları içeren paydaş temelinde bir örgütlenme bulunmamaktadır. Bireylerin yeteneklerinin geliştirilmesini, sosyalleşmelerini sağlayacak ve davranışın düzenlilik bağlamında disipline edecek mekanizmalar eksik kalmıştır. (Dursunoğlu, 2020: 50-130).

YLT3'e göre;

Sosyal ilişkiler; evsiz bireylerin sosyal ilişkileri yok, evsizlere vatandaşlık hakları bağlamında tanımlanan sosyal hakları bulunmamakta, bu durum onların hakların yokluğunda beliren sosyal ölümlerinin temel sebebini oluşturmaktadır. Kentsel mekânlar ve paralelinde beliren kentsel dönüşümler mahalle kültürünü yok etti, dolayısıyla mahalle sosyalleşmenin ve dayanışmanın sağlandığı mekânsal niteliğini kaybetti ve belirtilen bağlamda da sosyal doku bozulmuştur. Dışlanma; evsiz bireyler toplumda çeşitli düzeylerde damgalanmaktadır. Aylak, kirli, suçlu ve tehlikeli olarak etiketlenen evsiz bireyler diğer bireyler tarafından dışlanmaktadır. Sistem düzeyinde de evsiz bireyler dışlanmaya maruz kalmaktadır. Hizmetlerden yararlanmanın önündeki en büyük engel kimliğin olmamasıdır. Kimlik olmayınca hizmetlerden yararlanmanız imkânsız hale gelmektedir. Evsiz bireylerin çoğunun sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Egemen söylem olan "yurttaşlık hakları" bağlamında verilen haklar evsiz bireyler için söylemden öteye gitmemektedir. Evsiz bireylerin çoğu güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Açıklanan tüm olumsuzluklar evsiz bireyleri toplumda statüsüz bireyler haline getirmektedir (Gümüş, 2016: 25-90).

YLT4'e göre;

Eğitim; evsiz bireylerin eğitim seviyeleri düşük. Aile ilişkileri; evsiz bireylerin aile yapıları birçok sorunu içinde barındırmaktadır. Bunlar arasında evsiz gençlerin çoğunda üvey ebeveynlerden kaynaklı aile sorunları yer almakta, süreçte evden uzaklaşma yaşanmaktadır. Aile içi şiddet ve cinsel istismar sıkça rastlanan bir durumdur. Suç; evsiz bireylerin toplumda genel kabul gören suçlu olduklarına yönelik algılar gerçeği yansıtmamaktadır. Alkol ve madde bağımlılığı ile suç işleme oranları arasında ilişki bulunmaktadır. Madde kullanan evsiz bireyler arasında her yaşta suç karışma oranları kullanmayanlara göre daha fazladır. Göç; evsiz bireylerin çoğu doğup büyüdükleri yeri çeşitli sebeplerden dolayı terk ederek göç etmektedir. Göç etme sebepleri arasında ilk sırada ailevi, ikinci sırada ekonomik ve son olarak eğitim yer almaktadır. İşsizlik; Evsiz bireylerin çoğu işsiz, geçici işlerde çalışmakta ve mesleki düzeyde yeterli eğitime sahip değildir. Sosyal güvenceleri bulunmamaktadır. Çalışma hayatından uzak olmaları, sosyal desteklerin yetersiz olması bireylerin toplum yaşamına uyumunu zorlaştırmakta ve sistemle çatışmalarına sebep olmaktadır. Dışlanma; evsiz bireyler toplumun kendilerini dışladığına inanmaktadır. Bu durum evsiz bireylerin damgalanmasına, ötekileştirilmesine ve yalnızlaşarak kendi dünyalarında sınırları çizilmiş, sınırları dışına çıkamayan bireyler olarak yaşamalarına sebep olmaktadır. Evsizlere yönelik bireysel ve toplum temelli ve entegre hizmetlere ihtiyaç bulunmaktadır (Bektaş, 2014: 66-103).

YLT5'e göre;

İşsizlik; enformel sektörlerde, düzensiz işlerde, düşük ücretle çalışma durumu ve çoğu zaman işsizlik hâkim olmuştur. Mesleki eğitim desteği gerekiyor. Aile içi sorunlar; evsiz bireyler aile sevgisi, aile yokluğu bakımından duygusal yoksunluk yaşamakta, aile ilişkileri zayıf veya tamamen kopuk. Üvey anne, baba ile ilişkiler sorunlu olmaktadır. Aile içi şiddet hâkim ve boşanma sık rastlanan bir durumdur. Eğitim; eğitime başlama ve devam etme fırsatları yok, eğitim seviyeleri düşük bu durum düzenli işlerde çalışmayı engellemektedir. Sokak yaşamı; suça karışma, zararlı madde kullanımı söz konusu Evsizlik öncesi; ev sahibi ve işverenlerle ilişkiler sorunlu Sosyal destek; toplumla bütünleşememe durumu var, bunda etkili olan sosyal destek mekanizmalarının yetersizliği ve riskli, tehlikeli olarak görülmelerinden kaynaklanan dışlanmanın etkisi var. Evsiz bireyler kültürel, mekânsal, ekonomik ve sosyal dışlanma yaşamaktadır. Yoksulluğun en dip halini evsiz bireyler yaşamaktadır. Evsiz çocuk ve gençlere yönelik destek mekanizmaları yetersizdir. Kurumlar arası iş birliği ve paydaş temelinde faaliyetler bulunmamakla birlikte, bireylerin sosyal güvenceleri de yoktur (Küçük, 2014: 90-106).

YLT6'ya göre;

Aile ilişkileri; belirli bir ikametgâha sahiplik yok, yoksulluk hâkim, gecekondu bölgelerinde yaşama ile evsizlik arasında ilişki bulunmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan bireylerin evsizlik riskiyle karşı karşıya kalma olasılıkları daha fazla, ebeveynlerin küçük yaşta vefat etmesi, çocukların yaşamlarında evsizlikle karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır. Tek ebeveynli aileler ve üvey anne, babanın olması çocukların dışlanmasına ve evden ayrılmalarına sebep olmaktadır. Aile içi şiddet olgusuna rastlanmaktadır. Evsiz bireylerin çoğu yaşadıkları şehirleri terk etmek zorunda kalarak büyük şehirlere göç etmektedir. Sosyal destek; evsiz bireylerin çoğunda sosyal güvence bulunmamakta ve hizmetlerden sınırlı düzeyde yararlanılmaktadır. Kültürel ve sosyal destek mekanizmaları bulunmamaktadır. Yakın çevre desteği görememektedir. Ev sahibi ile olan ilişkiler bozuk. Eğitim; evsiz bireylerin eğitim seviyeleri düşük, yoksulluk, evsizlik ve eğitim arasında ilişki bulunmaktadır. Eğitim eksikliğiyle ilişkili çocuk yoksunluğu söz konusu. İşsizlik; evsiz bireylerin çoğu işsiz, düzenli bir gelirleri yok, enformel sektörlerde geçici gelir elde ederek hayatlarını idame etmeye çalışmaktalar. Evsiz çocuklar arasında çocuk işçiliği söz konusu, yetişkin evsiz bireyler ise küçük yaşlarda çalışmak zorunda kalan bireylerden oluşmaktadır. Sektörel durgunluk ve ekonomik krizler evsizlik sürecine girişi hızlandırmaktadır. Sokak yaşamı; evsiz bireyler sokakta şiddete maruz kalmaktadır. Madde bağımlılığı, evsizliğin hem sebebi hem de sonucu olabilmektedir. Evsiz bireyler arasında mekânsal yakınlık ilişkileri güvenlik ve paylaşma gereksiniminin karşılanması için gereklidir. Dışlanma; evsiz bireyler mekânsal ve sosyal olarak kendilerini dışlanmış hissetmektedir. Dışlanma, kendilerini yalnız hissetmelerine ve aidiyetsizlik duygusunun gelişmesine sebep olmaktadır. Evsiz bireyler ailede bulamadıkları veya aile içi sorunlardan dolayı elde edemedikleri düzeni ve istikrarı sokakta yeniden, hayatlarını inşa etme sürecinde bulmaya çalışmaktadır. Bu süreçte evsiz bireyler bilinçli kimlik gelişimlerini yeniden oluşturmaktadır. Toplumun ve sistemin ötekilerine yönelik geliştirdiği veya evsiz bireyin kendisini toplumda gördüğü yere göre şekillendirdiği algı şeması, evsiz bireyin dışlanmasında etkili rol oynamaktadır. Bu durum evsiz bireylerin topluma yabancılaşmasına sebep olmaktadır (Özkan, 2020: 98-150).

TUT1 VE TUT2'ye göre sırasıyla;

Yakını yok, çevre tarafından tanınmıyor (Yağan, 2009: 19-35). Aile ve akrabalarından ayrı, toplumsal süreçlerden izole olmuş, sık sık yer değiştirme durumu var (Altun, 1997: 16-25).

DT1'e göre;

Sosyal destek; desteklerin düzeyi yetersiz, basit, günlük çözümler oluşturulmaktadır. Evsiz bireylere yönelik desteklerin yetersiz olması, onların dışlanmasına sebep olmakta, bireyler bu durumda psikolojik sorunlar yaşamakta ve kendilerini yalnız hissetmektedir. Evsizlik durumunu yaşayan bireylerin haklarını savunacak yasal bir düzenleme mevcut değil. Toplumda evsiz bireylerin savunuculuğunu yapacak organlar yok, evsiz bireylerin dışlanmasını engelleyecek, evsiz bireylerle ilgili olumsuz algıların kaldırılmasına yönelik toplumsal farkındalığı artırıcı çalışmalar yoktur. Rehabilitasyon temelinde adaptasyon sağlayıcı uygulamalar bulunmamaktadır. Kimlik belgesi ile sosyal yardımlardan yararlanmanın kilit anahtarıdır. Ekosistem temelinde evsiz bireylerin toplumsal adaptasyonunu sağlayacak, kültürel bağlamda dışlanmasını önleyecek, güçlü yönlerini açığa çıkararak başarı şanslarını artıracak uygulamalar eksiktir. Belirtilen bağlamda evsiz bireylere yönelik habitus (yaşam alanı) oluşturulamamıştır. Koruyucu önleyici sosyal hizmetler eksiktir. Evsiz bireyler kendi aralarında kaynak paylaşımı, iş bulma gibi yardımlaşmaktadır. İşsizlik; evsiz bireyler arasında yaygındır. Evsiz bireyler geçici işlerde çalışılmaktadır. Yeterli ve sürekli bir gelirleri yoktur. Mesleki eğitim ve istihdam olanakları mevcut durumları itibarıyla bulunmamaktadır. Aile ilişkileri; göç ve evsizlik arasında sıkı ilişki var, Evsiz bireylerin çoğu göç sonrası adaptasyon sağlayıcı uygulamaların eksikliği sonucu evsizlik sürecini yaşamaktadır. Aile içi şiddet, boşanma, aldatma, tek ebeveynli aileler, evden kaçma evsizliğin aile temelinde oluşan sebepleri arasındadır. Çoğu evsiz birey evsizlik sürecinde aileleriyle sınırlı ilişki

içindedir. Dışlanma; dış görünüm, hijyen durumu, güvenlik ve suç gibi sebeplerle evsiz bireyler dışlanmaktadır. İş hayatından, mekândan, aileden, sosyal güvenlikten dışlanmaktadır (Akyıldız, 2020, s. 164-344).

DT2'ye göre;

Sosyal destek; evsiz bireyler arasında sokakta dayanışma temelli sosyalleşme hâkim. Sosyal güvence çoğu evsiz bireyin bulunmamaktadır. Sosyal sermaye eksik, yakın arkadaşlarıyla bağlantı sınırlı Dışlanma; evsiz bireyler kirli, tehlikeli, kötü kokulu oldukları için dışlanma ile karşı karşıyadır. Ayrıca uygun fiyatlı konut stokunun bulunmaması konut dışlanmasını beraberinde getirmektedir. Eğitim; evsiz bireylerin çoğu eğitimsiz bireylerden oluşmaktadır. Bu durum onların toplumsal hiyerarşide içinde buldukları sarmaldan kurtulmalarını engellemektedir. Aile ilişkileri; aile içi şiddet ve göç olgusu evsiz bireylerin kaderi haline gelmiş bir durum. Boşanma, evi küçük yaşta terk etme, ekonomik yetersizlik gibi aile içi ilişkileri olumsuz etkileyen süreçler yaşanmaktadır. İşsizlik; çocuk iş gücü olma durumu yaygındır. Evsiz bireylerin çoğu erken yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. Enformel sektörde çalışma yaygındır. Düzenli ve yeterli bir gelir yoktur. İşsizlikle madde kullanımı ve arkadaşlar arası ilişkilerde ilişki bulunmaktadır (Bekaroğlu Doğan, 2018: 129-260).

Araştırmalar farklı tema başlıklarını içermesine rağmen, bulgular evsizliğin Türkiye’de iki temel sebebi olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sebepler şekil belirtildiği gibidir.

Şekil 2: Evsizliğin sebepleri

Araştırmalarda evsizlik olgusunun temel sebepleri arasında birinci sırada aile içi sorunların olduğu görülmektedir. İkinci olarak ekonomik sorunlar yer almaktadır. Ailenin dağılması, boşanma, ölüm, şiddet, ihmal, istismar, evden kaçma, alkol ve madde bağımlılığı gibi sebepler evsizlik sürecinin başlamasına etki eden sosyal faktörler arasında yer almaktadır. Diğer yandan ikinci düzeyde evsizliğin sebebi olarak görülen diğer bir etken ise ekonomik faktördür. Ekonomik faktörün içeriğinde ise işsizlik, yüksek konut maliyetleri, ekonomik krizler, gelir adaletsizlikleri, eğitimsizlik, mesleki yetersizlik, engellilik, hastalık gibi birçok grift ilişki bulunmaktadır. İki temel sebep birbirinden ayrılamayan ancak, öncelik sıralaması olan faktörlerdir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2019 yılı GİNİ katsayısı 0,39 seviyesindedir. Diğer yandan Türkiye’de eğitim düzeyiyle elde edilen gelir arasında bir ilişki vardır. 2019 TÜİK verilerine göre en yüksek ortalama yapılan işten elde edilen gelire sahip olanlar yükseköğrenim, lise, ortaokul, ilkokul olarak sıralanmaktadır. %26,1 düzeyinde okur-yazar olmayanlar arasında yoksulluk yaygınken, bu oran yükseköğrenim mezunu olanların arasında %2,5 düzeyindedir (TÜİK, 2019; data.tuik.gov.tr). Bu açıklamalar ekonomik düzeyde yapısal faktörler ile bireysel faktörlerin yoksulluğa etki eden yönlerini ortaya koymaktadır. Diğer yandan da her bir yoksul ailenin yoksulluğu evsizlikle sonuçlanmamaktadır. Bu durum ekonomik göstergelerin dışında farklı tampon etkisi yapan destek mekanizmalarının olduğunu göstermektedir. Bireysel birikimler, akrabalık ilişkileri, aile bağlarının güçlü olması, yakın ve uzak çevrede bulunan sosyal ağlarla olan ilişkilerin sıklığı her bir yoksulluk durumunun evsizlikle sonuçlanmasının önündeki setler olarak görülebilir.

Tablo 3: Evsizlik Uzamı

Aile İçi Sorunlar	Ekonomik Sorunlar	Sosyal Dışlanma
Şiddet Boşanma Ölüm İhmal, İstismar Üvey Ebeveyn Aldatma Akrabalarla İlişkilerin zayıflığı Göç	Birikim yokluğu İşsizlik Düzenli gelir yoksunluğu Enformel Sektör Kriz İflas Ev sahibi ile Yaşanan Sorunlar Çocuk İşçiliği Eğitimsizlik İş yeri ile Yaşanan Sorunlar Mesleki Eğitim Eksikliği Göç	Dış görünüm Hijyen Güvenlik Suç İş Hayatı Mekân Sosyal Destek Yetersizliği Konut Yalnızlık Aidiyetsizlik Sosyal Güvence Kimlik Alkol ve Madde Bağımlısı Yasal Eksiklik Medya İlişkileri

Evsizliğin sebepleri bulgularda da belirtildiği gibi iki temel sebebe dayanmaktadır. Sosyal dışlanma ise evsizliğin iki temel sebebinin sonucunda ortaya çıkan gerilemeler sonucunda beliren yapısal ve bireysel özelliklerle şekillenen bir durumdur. Belirtilen bağlamda sosyal dışlanma bireyin aile ve düzenli bir çalışma ilişkisi ile olan bağlarının kopması durumudur ki bu durum aynı zamanda koruyucu-önleyici sosyal destek mekanizmaları ile evsizlik sürecindeki sosyal destek mekanizmalarının hangi yönde örgütlenmesiyle ilgili ipuçları vermektedir. Tez çalışmalarından elde edilen, evsizliğin sebepleri, sonuçları ve sosyal hayatı hangi yönde etkilediğine yönelik bulgular ile çalışmanın literatür kısmından elde edilen bulgular karşılaştırıldığında, Mzwandile, Mabhala, vd.'nin sosyal ilişkilerin zayıflığı, istikrarsız aile ilişkileri, Christian, Abrams, vd.'nin sosyal içerme mekanizmalarının geliştirilmesi gerekliliği, Nooe ve Patterson, Calsyn, Winter, Shinn, Knickman ve Weitzman'ın sosyal ağların zayıflığı ile damgalanma arasındaki ilişki, Calsyn ve Rodes'ın evlilik ile hayat düzeni, Letiecq, Anderson ve Koblinsky'nin sosyal destek mekanizmalarının yetersizliği, Carminucci'nin evsizliğin sonlandırılması için toplumsal farkındalığın sağlanması gerektiği, Susser, Moore ve Link'in evsizlik öncesi evsizliği hazırlayan etmenlerden dolayı koruyucu-önleyici aile sosyal destek mekanizmalarının gerektiği, üzerine yapmış oldukları vurgular, benzerlik göstermektedir.

Araştırmalardan elde edilen temel başlıkların yanı sıra evsizlik olgusu ile ilişkilendirilebilecek birçok bağlantı bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla göç ile ailevi sebepler, istihdam, terör, gelir yetersizliği ilişkisidir. Sosyal ortam ve arkadaş çevresi ile suç evsizlikle ilişkilendirilebilecek farklı bir araştırma alanıdır. Aileye olan aidiyet, ekonomik yetersizlik, erken yaşta çalışma, yoksulluk, eğitim ve fırsat eşitliği ile evsizlik arasında sıkı bir ilişki vardır. Madde bağımlılığı ile suç, damgalanma, etiketleme, dışlanma, yaşanan mekân, davranış bozukluğu, işsizlik ile sistemle çatışma, mesleki eğitim ile evsizlik ilişkisi bir başka bağlantılı konu alanlarıdır. Evsizlik sürecinin sonlanması ile rehabilitasyon temelli ve yeterli destek hizmetleri, cezaevi süreci ile aile ilişkileri, sosyal yaşam, medya ilişkileri ile evsizlerin toplumsal görünürlüğü, kabulü, dışlanma, toplumsal algı, evsizlik çeşitleriyle sosyal hayat düzeyi, hukuksal düzenleme ile fırsat eşitliği, yurttaşlık bilinci, aidiyet, kamusal katılım, egemen söylem ile ihtiyacın karşılanmasının yerindeliği, terapötik iletişim ile evsiz bireylerin ihtiyaçlarına yönelik mekanizmaların oluşturulması, yapısal sorunlar ile yönetsel anlayış arasında kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Batı'da evsiz bireylere yönelik, sosyal politikaların içeriğinin oluşturulması amacıyla yapılan devlet ve STK eliyle yürütülen uygulamalar bulunmaktadır. Özellikle Batılı siyasal iradeler tarafından her yıl hazırlanan raporlar, meslek elemanlarının evsiz bireylere hizmet sunumlarının nasıl oluşturacağına yönelik mesleki-egitsel uygulamalar, FEANTSA çatı örgütü gibi kuruluşların çalışmaları, yasal düzenlemeler olduğu görülmektedir. Özellikle AB (Avrupa Birliği) bölgesinde oluşturulmuş ve

yürürlükte olan birçok fon kaynağı yoksullukla mücadelede kullanılmaktadır. ESF (Avrupa Sosyal Fonu) kapsamında AB bölgesinde daha iyi çalışma fırsatlarının oluşturulması amacıyla başta dezavantajlı grupların istihdam oranlarının artırılması amaçlanmaktadır. Fon kapsamında yapılan uygulamalarla sosyal dışlanmanın önüne geçilmekte işsizlik ve yoksullukla mücadele edilmektedir (ec.europa.eu). ERDF (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu) kapsamında sağlıklı kentlerin oluşturulması için sosyo-ekonomik ve fiziki çevreyle ilgili ortaya çıkan sorunların azaltılması amaçlanmaktadır. Fon kapsamında kent ortamında yaşayan evsizlerin de desteklenmesi sağlanmaktadır (ec.europa.eu). EHAP (Yoksulları Destekleme Avrupa Fonu) kapsamında aynı, nakdi ve danışmanlık hizmetleri STK'lar ile iş birliği içerisinde verilmektedir. EHAP kapsamında evsizliğin önlenmesi için konut sorununa yönelik kalıcı çözümler oluşturulmaya çalışılmaktadır (www.huduser.gov). AB'nin evsizlere yönelik politikalarının oluşturulmasında çatı kuruluş olan FEANTSA (Evsizlerle Çalışan Avrupa Ulusal Örgütler Federasyonu) çalışmaları kapsamında önemli uygulamalar yer almaktadır. FEANTSA, öncelikle evsizlik tipolojisi ve terminolojisinin oluşturulmasında, evsizlere yönelik politikaların belirlenebilmesi için, önemli çalışmalar yapmıştır. ETHOS (Evsizlik ve Konut Dışlama Tipolojisi) ile evsizlerin sınıflandırılmasında, evsizlik tanımlamalarının yapılmasında, sosyal politika kapsamında yapılacak hizmetlerin oluşturulmasında, standart belirleyici bir uygulama olmuştur. "Evsizler Gözlem Evi" AB'de evsizlere yönelik olarak her yıl sayısal verilerin derlenmesini yapmakta ve alınabilecek önlemlerle ilgili hükümetlerin politikalarını etkilemektedir (www.feantsaresearch.org). Türkiye'de ise İl ve İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)' na ayrılan fon ile evsiz bireylerin barınma düzeyinde ihtiyaçları karşılanmaktadır. Evsiz bireylerin topluma yeniden kazandırılmasına yönelik bütüncül hizmet örgütlenmeleri, yıllık raporlar bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar yerel yönetimler, STK'lar ve SYDV'lerin geçici barınma, sosyal yardım ve sağlık taramaları düzeyinde kalmaktadır.

SONUÇ:

Türkiye'de evsizlik alanında yapılan çalışmalar sınırlıdır ve Türkiye'nin genelini kapsayan bir evsizlik araştırması bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar kültürel araştırmalar, sosyoloji, tıp, çalışma ekonomisi ve sosyal hizmet araştırmalarıdır. Evsizliğin çok boyutlu doğasının anlaşılabilmesi için farklı bilim dallarında yapılmış çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Çalışmanın yöntem kısmında belirtilen tezlerin kapsamı ve yapıldığı bölgeler bu sonucu ortaya koymaktadır. Evsizlik olgusunun Türkiye'de sürekli artan bir sosyal mesele olmasına rağmen, Türkiye genelini kapsayan bir araştırmanın olmaması eksikliklerdir. Türkiye'de sınırlı sayıda ve ilde yapılan çalışmalar ile Türkiye genelindeki evsizlik olgusunun nicelik ve nitelik olarak anlaşılması mümkün değildir. Evsizliğin farklı görünümüne ait spesifik olarak araştırmaların yapılması evsizlik olgusunun anlaşılması için gereklidir.

Evsiz bireylerin sosyal hayatlarını etkileyen faktörlerin mikro düzeyde belirmesi, bu alanda ailenin merkeze alınarak sosyal sermayenin geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Aile içi ilişkilerin geliştirilmesi, şiddetin önlenmesi, ihmal ve istismar olaylarının engellenmesi, akrabalarla olan ilişkilerin geliştirilmesi sosyal sermayenin gelişmesine katkı sağlayan süreçlerdir. Diğer yandan evsizlik olgusunun makro düzeyde yapısal faktörlere bağlı olduğu düşünüldüğünde bireylerin eğitim oranlarının yükseltilmesi, yoksulluğun azaltılması, ucuz konut stoku, yeterli istihdam alanlarının oluşturulması, sosyal güvenliğin kapsamının genişletilmesi, göçün önlenmesi sosyal devletin yerine getirmesi gereken önlemler arasındadır. Tezlerden elde edilen veriler kapsamında "Evsizlik Uzamı" evsizlerin sosyal hayatında yapılacak birçok uygulamanın varlığını ortaya koymaktadır. Başta aile içi ilişkilerin geliştirilmesi, ülke genelinde ekonomik kaynaklı yoksulluk sorununun çözümlenmesi ve toplumsal tabanda bilinç değişiminin sağlanarak sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi bu uygulamalar arasında öncelikli sırada yer almaktadır.

Evsizlik olgusunun varlığı, insan hakları ihlalinin açık bir göstergesidir. Sistem tarafından hak mefhumu kapsamında yeterli destek mekanizmalarıyla sosyal koruma altına dâhil edilemeyen evsiz bireylerin,

toplumsal dışlanma ile de karşı karşıya gelmesi evsiz bireylerin ne kadar savunmasız bir durumda, toplumda görünmez olduklarının bir ifadesidir. Belirtilen minvalde, evsiz bireylerin ölümleri tehlikelinin kim olduğunu daha açık ortaya koymaktadır. Suç ile damgalanma, suçlu sıfatı ile etiketlenme, hayatını devam ettirmek için istemeden suça karışma evsiz bireyin tehlikeli olduğunun değil, çaresiz olduğunun, yetersiz sosyal destek mekanizmalarının, sosyal dışlanmanın bir sonucudur

Öneriler

- Türkiye genelinde kapsamlı bir evsizlik araştırması yapılmalıdır.
- Evsizliğin Türkiye'deki görünümüne ait niceliksel veriler bölge, il, ilçe düzeyinde çıkarılmalıdır.
- Evsizliğin sosyal sonuçlarına ait veriler sınırlı çalışmalardan elde edilmiştir. Evsizliğin farklı düzeylerde sosyal sonuçlarının olup olmadığının belirlenebilmesi için evsizliğin bütün yönlerine dair araştırmaların yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.
- Evsizliğin sebeplerinin kompleks olması sebebiyle evsizlik olgusunun anlaşılabilmesi için farklı bilim dallarında yapılmış evsizlik araştırmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunlar arasında sosyoloji, sosyal hizmet, psikoloji, sosyal politika, hukuk, işletme alanlarında yapılacak çalışmalar öncelikle yer almalıdır.
- Evsizlikle ilgili bilimsel araştırmalar Türkiye'de üç ille sınırlıdır. Öncelikle büyükşehirler olmak üzere, nüfus yoğunluğu da değerlendirilerek, evsizlik araştırmalarının sayısı artırılmalıdır.
- Evsizlik olgusunu her yaş grubundan birey deneyimlemektedir. Türkiye'de spesifik olarak cinsiyet ve yaş temelinde yapılmış evsizlik araştırmaları bulunmamaktadır. Kadın evsizliği, çocuk evsizliği, genç evsizliği, yetişkin evsizliği, yaşlı evsizliği alanında çalışmaların yapılması her bir evsizlik türünün, doğasının anlaşılması için gereklidir.
- Aile içi sorunlar, ekonomik sorunlar, sosyal dışlanma, evsizlik hizmetleri, mesleki faaliyetler gibi konularda evsizlik temalı araştırmalar evsizlik sorununun sosyal bir mesele olarak giderek artmasını engelleyecek araçlar arasındadır.
- Evsiz bireylerin hak temelli hizmetlere erişilebilmesi için hukuk alanında bilimsel çalışmalar yapılarak ilgili yasaların çıkarılmasıyla ilgili gerekliliğin bilimsel alt yapısı hazırlanmalıdır.
- Evsizlik hizmetlerinde bireyin yaşamında olumlu değişimi sağlayacak hizmet örgütlenmelerinin neler olduğuna yönelik işletme bilimi kapsamında işletme yönetimi, kaynak tedariki, paydaş yönetimi gibi konularda çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.
- Türkiye'de farklı illerde yapılacak bilimsel araştırma projeleri fonlanarak desteklenmelidir.
- Türkiye Doğu-Batı ekseninde göç yolları üzerinde bulunmaktadır. Özellikle yut içi ve yut dışı göç ve sonuçları ile mücadelede etkili çözümler sunacak bilimsel araştırma ve projelere ihtiyaç bulunmaktadır. Belirtilen alanda bilimsel araştırmalar artırılmalı ve çeşitli fon kaynaklarıyla desteklenmelidir.
- Evsizlik çalışmalarının organize edildiği, evsizlikle ilgili çalışmaların sürdürülebilir bir düzeyde süreklilik kazanacağı bir araştırma enstitüsüne ihtiyaç bulunmaktadır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Teşekkür:

KAYNAKÇA:

- Akyıldız, Y. (2020). Evsizlerin Sosyal Hizmet İhtiyacının Ekosistem Yaklaşımı Bağlamında İncelenmesi: İstanbul Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD. Yalova.
- Altun, G. (1997). 1991-1995 Yılları Arasında Görülen İstanbul'da Evsiz Ölümleri. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi.
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2018). Küreselleşen İstanbul'da Evsizliğin Sosyal Hizmet Perspektifinden Analizi (Beyoğlu Örneği). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Bektaş, A. (2014). Evsizlik Olgusu Ve Evsizlere Yönelik Sosyal Politikalar: Hükümlü Evsizlere İlişkin Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı.
- Calsyn, R. J., & Winter, J. P. (2002). Social support, psychiatric symptoms, and housing: A causal analysis. *Journal of Community Psychology*, 30(3), 247–259.
- Carmuncci, C. (2011). Models of Social Action and Homeless Support Services Mapping for some Major European Train Stations. *European Journal of Homelessness* _ Volume 5, No. 2.
- Christian, J., Abrams, D., Clapham, D., Nayyar, D. and Cotler, J. (2016). Intentions to move from homelessness to social inclusion: the role of participation beliefs, attitudes and prior behaviour. "Social Inclusion". 4 (4). pp. 16-27. Doi: <https://doi.org/10.17645/si.v4i4.643>.
- Cohen, C. (1999). Aging and homelessness. *The Gerontologist*, 39(1), 5–14.
- Cohen, C., & Sokolovsky, J. (1989). *Old men of the Bowery: Strategies for survival among the homeless*. New York: Guilford Press
- Crane, M. (1999). *Understanding older homeless people: Their circumstances, problems and needs*. Buckingham: Open University Press
- Crane, M., & Warnes, A. M. (2001b). Older people and homelessness: Prevalence and causes. *Topics in Geriatric Rehabilitation*, 16, 1–14.
- Crane, M., Byrne, K., Fu, R., Lipmann, B., Mirabelli, F., Rota-Bartelink, A., Ryan, M., Shea, R., Watt, H., Warnes, A. (2005). The Causes of Homelessness in Later Life: Findings From a 3-Nation Study. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, Vol. 60B, No. 3, 152–159.
- Dursunoğlu, Ş. (2020). Homelessness At The Dining Table: Needs-Talk In The Hayata Sarıl Restaurant. Institute of Social Sciences, Master's Thesis in the Department of Social Policy. Boğaziçi University, İstanbul.
- Gümüş, G. (2016). Evsizlik: Yeni Bir Metropol Yoksulluğu Deneyimi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı. Yüksek Lisans Tezi.
- Henwood, B., Stefancic, A., Petering, R., Schreiber, S., Abrams, C., Padgett, D. (2015). Social Relationships of Dually Diagnosed Homeless Adults Following Enrollment in Housing First or

Traditional Treatment Services Journal of the Society for Social Work and Research, Volume 6, Number 3.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/464597/English_Indices_of_Deprivation_2015_-_Research_Report.pdf. Erişim tarihi: 07.05.2021.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2019-33820>. Erişim tarihi: 19.05.2021.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089&langId=de>. Erişim tarihi: 21.08.2022.

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/. Erişim tarihi: 21.08.2022.

<https://www.huduser.gov/portal/EHAP.html>. Erişim tarihi: 21.08.2022.

<https://www.feantsaresearch.org/en/about/what-is-the-european-observatory-on-homelessness>. Erişim tarihi: 21.08.2022.

Kalaycı, S. ve Akin, A. (2021). Sokakta Çalışan Çocuklar ve Gelecek Beklentileri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, .1. Basım, Mayıs.

Karaman, M. (2019). Sosyal Dışlanma Bağlamında Evsizlik: İstanbul Örneği. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

Letiecq, B., Anderson, E., & Koblinsky, S. (1998). Social support of the homeless and housed mothers: A comparison of temporary and permanent housing arrangements. *Family Relations*, 47(4), 415–421.

MacLean, M., Embry, L., & Cauce, A. (1999). Homeless adolescent's paths to separation from family: Comparison of family characteristics, psychological adjustment

Micheal L. Shier, Marion E. Jones & John R. Graham (2011): Social Communities and Homelessness: A Broader Concept Analysis of Social Relationships and Homelessness, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21: 5, 455-474.

Mzwandile A., Asmait, Y., Mariska G. (2017). Social conditions of becoming homelessness: qualitative analysis of life stories of homeless peoples. "International Journal for Equity in Health". UK.

Özkan, Ö.D. (2020). Evsizlik Üzerine Bir Kent Araştırması: İzmir Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. .

Roger M. Nooe & David A. Patterson (2010) The Ecology of Homelessness, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20:2, 105-152, DOI: 10.1080/10911350903269757.

Shinn, M., Knickman, J., & Weitzman, B. (1991). Social relationships and vulnerability to becoming homeless among poor families. *American Psychologist*, 46(11), 1180–1187.

Susser, E., Moore, R., Link, B. (1993). Risk factors for homelessness. *American Journal of Epidemiology*, 15, 546– 556.

United States Bureau of the Census (2007). Household income rises, poverty rate declines, number of uninsured up. Available at http://www.census.gov/Press-Release/www/releases/archives/income_wealth/010583.html

- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitative_Document_Analysis. Erişim tarihi: 06.05.2021.
- Wilson, D. (1995). "We will need to take you in": The experience of homelessness in old age. Edinburgh: Scottish Council for Single Homeless.
- Yağan, M. (2009). Ankara'da Evsiz Ölümleri. Gazi Üniversitesi. Adli Tıp Anabilim Dalı. Kaynakça; APA 7.0 formatında, yayın türü kategorisine ayrılmaksızın soyada göre alfabetik olarak listelenecektir ve soyadlar belirgin olacak **görülecek şekilde**, kaynakça alt satırı soldan 1.5 cm içerden girinti yapılacaktır.

EXTENDED SUMMARY²

Research Problem:

Homelessness is a social issue that affects all segments of society, including women, men, children, old, young and disabled individuals. Homelessness can also be defined as the state of being deprived of the ties that bind individuals to society, in addition to not having a residence. Today, it is possible to come across many sources in the international literature on the phenomenon of homelessness. Although local resources are limited, it is seen that the studies are composed of studies to determine the general universe of homelessness. On the other hand, it is clear that studies conducted with a limited perspective of a particular discipline are far from reflecting the complex world of the homelessness universe. Homelessness studies in Turkey cover the homeless people living within a certain city limit or in a certain district of a city. There is no scientific study on the appearance of the phenomenon of homelessness covering the whole of Turkey.

Research Questions:

The most important factor that causes homeless individuals to enter the homelessness process and to get rid of the homelessness process is the "social life level". In this study, "What are the factors that regulate the social lives of homeless individuals in Turkey?" made to answer the question.

Literature Review:

The level of social relationship is an effective factor in the context of the causes and consequences of homelessness. While the concrete appearance of homelessness is defined by the weakness of social relations, the ties established with family, close friends and working systems that will affect the social level are frequently included in the literature as a tool for ending homelessness. Mzwandile, Mabhala, et al. As they stated in (2017), homelessness is a process that includes the weakening of the capacity of individuals to withstand the negativities that occur in their lives. Christian, Abrams, et al. (2016) states that the main purpose of homelessness services should not be limited to placing homeless individuals in a residence. According to Nooe and Patterson (2010), Calsyn, Winter (2002), Shinn, Knickman, and Weitzman (1991), individuals who experience homelessness have smaller social networks than those who do not. According to Calsyn and Roades (2006), there is a relationship between marriage and social support, sharing of responsibilities and gathering resources. Henwood, Stefancic, et al. (2015), there is a relationship between the step model seen among the methods of getting rid of homelessness and the housing model. In line with the information obtained from the literature, it is seen that social factors play a role among the main causes of homelessness. Susser, Moore, and Link developed the causal pathway model that covers personal risk factors in various developmental processes in life. Carminucci (2011) describes the marginalized lives of the homeless at train stations, which is among the spatial strategies, and states that homeless individuals have health, social, security and hygiene needs.

In line with the information obtained from the literature, it is seen that social factors play a role among the main causes of homelessness. It is important to establish family support mechanisms in starting and ending the homelessness process. In the prevention and delay of individuals and families entering the homelessness process, close relatives, friends and neighbors relations within the scope of social capital at the level of micro-mezzo systems, and relations with homeowners and at work have an important effect. At the macro level, the creation of adequate and cheap housing stock by central governments, elimination of poverty and income injustice, expanding the scope of social security measures, etc. are among the measures to be taken.

Methodology:

The research consists of two parts, excluding the introduction and conclusion parts. In the first part, the social life of homeless individuals, which is the subject of the research, is given by scanning foreign sources. At this stage, it has become possible to compare the data obtained from foreign sources with the findings of the social

² Akyıldız, Y. (2022). A Qualitative Research on The Social Life Of Homeless Individuals: "The Case Of Turkey" Kent Akademisi Dergisi, 15 (4).

life of the homeless from the scientific research conducted in Turkey, which is given under the title of the research method.

The research has a qualitative research design. Qualitative research is the process of making sense of a certain phenomenon. This process reaches maturity and gains qualifications with the professional experience of the researcher as a result of the interpretation of the findings obtained from the research. In this context, qualitative research includes in-depth analysis of a certain phenomenon rather than the numerical majority of research objects (Akyıldız, 2020: 157-159). The research objects are thesis-level research and compilation studies that are accessible on the internet. The research was structured within the framework of document analysis, which is one of the qualitative research techniques. The researcher, who structures his research within the framework of document analysis, systematically analyzes the written documents related to the subject of the research during the research process (Wach, 2013: 1-8). Using this technique, the researcher makes descriptions at the level of words, sentences, paragraphs, frequencies, encodings, themes, by collecting data from the sources written about a certain phenomenon, within the scope of predetermined criteria, and again according to the previously determined analysis units. Completes the interpretation process, mainly by including professional experiences in the research.

Results and Conclusions:

Studies in the field of homelessness in Turkey are limited and there is no homelessness survey covering the whole of Turkey. The studies carried out are cultural studies, sociology, medicine, labor economics and social work research. In order to understand the multidimensional nature of homelessness, studies in different disciplines are needed.

It is not possible to understand the phenomenon of homelessness in Turkey in terms of quantity and quality, with the limited number of studies conducted in the province in Turkey. Specific research on different aspects of homelessness is necessary to understand the phenomenon of homelessness. "Homeless Space" reveals the existence of many applications to be made in the social life of the homeless. First of all, improving family relations, solving the problem of economic poverty throughout the country, and preventing social exclusion by ensuring a consciousness change in the social base are among these practices.